

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΤΕΤΑΡΤΗ 12 ΙΟΥΝΙΟΥ 2013 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:

ΙΣΤΟΡΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Εθνικόν Κομιτάτον
- β. Ροπαλοφόροι
- γ. Φροντιστήριο της Τραπεζούντας

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- α. Με το Σύνταγμα του 1844 προβλεπόταν η ύπαρξη Βουλής και Γερουσίας.
- β. Ο Πρίγκιπας Γεώργιος με αυστηρή προειδοποίηση έδινε στους επαναστάτες του Θέρισου προθεσμία 36 ωρών, για να καταθέσουν τα όπλα.
- γ. Το 1920 η Ελλάδα είχε 20% μη Έλληνες ορθόδοξους, ενώ το 1928 μόλις 6%.
- δ. Στις 10 Μαρτίου 1921 ο Μητροπολίτης Τραπεζούντας Χρυσανθος πρότεινε στον Υπουργό Εξωτερικών Μπαλτατζή συνεργασία με τους Κούρδους και τους Αρμένιους εναντίον του κινήματος του Κεμάλ.
- ε. Η ΕΑΠ λειτούργησε μέχρι το τέλος του 1928.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Να αναφερθείτε στο έργο της κυβέρνησης της Κρητικής Πολιτείας, κατά τα δύο πρώτα χρόνια της λειτουργίας της.

Μονάδες 12

ΘΕΜΑ Β2

Να αναφερθείτε στην εκλογική αναμέτρηση του Αυγούστου του 1910 στην Ελλάδα και συγκεκριμένα στις πολιτικές δυνάμεις που αναμετρήθηκαν, τις επιδιώξεις τους και το εκλογικό αποτέλεσμα.

Μονάδες 13

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα, να παρουσιάσετε:

- α) τους παράγοντες, οι οποίοι έδωσαν ώθηση στο ελληνικό εργατικό κίνημα, από την ενσωμάτωση της Θεσσαλονίκης στην Ελλάδα έως και την ίδρυση του ΣΕΚΕ (μονάδες 15) και
- β) τις αρχές και το πρόγραμμα του ΣΕΚΕ (μονάδες 10).

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Οι βαλκανικοί πόλεμοι με την επιστράτευση είχαν νεκρώσει πᾶσαν σοσιαλιστικήν ζύμωσιν εἰς τὴν Παλαιὰν Ἑλλάδα. Ἡ ἐπιστράτευσις, ὁ στρατιωτικὸς νόμος καὶ αἱ ἔθνικαὶ νίκαι μετέβαλον τὴν κατάστασιν. Ἀλλὰ συγχρόνως οἱ πόλεμοι ἤνοιξαν νέους καὶ ἀνελπίστους ὁρίζοντας καπιταλιστικῆς ἀναπτύξεως διὰ τὴν μικρὰν ἄλλοτε Ἑλλάδα. Καὶ μαζὶ μετὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας, τῆς ναυτιλίας καὶ τοῦ ἐμπορίου, τῆς μεταφορᾶς καὶ τῆς συγκοινωνίας, ἀναπτύσσεται καὶ ἡ ἐργατικὴ τάξις. Ἡ σοσιαλιστικὴ ἰδέα ἐπανευρίσκει τὴν ἐκδήλωσίν της. Ἡ ἀπήχησις τῆς Φεντερασιὸν ἔχει καὶ αὐτὴ εὐνοϊκὴν ἐπίδρασιν. [...] Τὸ 1918 εἰς 700 καὶ πλέον μεγάλας ἐπιχειρήσεις ἠσχολοῦντο περὶ τοὺς 70.000 ἐργάτας βιομηχανίας. Ἄλλοι 60-70.000 τοῦλάχιστον ἐργάται βιοτεχνίας καὶ ἐμπορίου δέον νὰ προστεθοῦν εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν βιομηχανικῶν ἐργατῶν. Ἡ συντεχνιακὴ μορφή τῆς οἰκονομίας παρεχώρησε τὴν θέσιν της εἰς τὴν καθαρῶς κεφαλαιοκρατικὴν.

Α. Μπεναρόγιας, *Ἡ πρώτη σταδιοδρομία τοῦ ἐλληνικοῦ προλεταριάτου*, ἐπιμ. Α. Ἐλεφάντη, Αθήνα: «Κομμούνα», 1986, σσ. 86, 110.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

[ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΣΕΚΕ]

«Τὸ συνέδριον τοῦ Κόμματος δέχεται: τὴν κατάργησιν τοῦ βασιλικοῦ θεσμοῦ καὶ τὴν ἐκδημοκρατήσιν τῆς νομοθετικῆς, ἐκτελεστικῆς καὶ δικαστικῆς ἐξουσίας, δηλαδὴ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας ὡς μεταβατικῆς περιόδου διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῆς σοσιαλιστικῆς πολιτείας».

Γ. Κορδάτος, *Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐργατικοῦ Κινήματος*, Αθήνα: Ἐκδόσεις Μπουκουμάνης, 1972, σ. 315.

Τὸ σχέδιον πάνω στὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν ποὺ υἰοθετήθηκε ἀπὸ τὸ Σοσιαλιστικὸ Ἐργατικὸ Κόμμα Ἑλλάδος (ΣΕΚΕ), ἦταν τὸ ἀκόλουθο:

[...]

- Καταγγελία ὅλων τῶν μυστικῶν συνθηκῶν καὶ κατάργησις τῆς μυστικῆς διπλωματίας.
- Ἄμεσος ἀποστράτευσις καὶ γενικὸς ἀφοπλισμὸς καὶ κατεδάφισις ὅλων τῶν φρουριῶν καὶ ὀχυρώσεων.
- Ἀποκατάστασις ὅλων τῶν ἔθνων μικρῶν καὶ μεγάλων μετὰ πλήρη δικαιώματα ν' ἀποφασίζουσι περὶ τοῦ συστήματος τῆς διοικήσεώς των.

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

- Κατάρτισις τῶν τωρινῶν συμμαχιῶν καὶ ἄμεσος σχηματισμὸς τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἀνεξαρτησίας ἀπάντων.

Πρὸς πραγματοποιήσιν τῶν ἀνωτέρω ὄρων τὸ Σοσιαλιστικὸν Ἑργατικὸν Κόμμα τῆς Ἑλλάδος κρίνει ἀναγκαίαν καὶ ἐπείγουσαν τὴν σύγκλησιν διεθνοῦς σοσιαλιστικοῦ συνεδρίου οὗ αἱ ἀποφάσεις νὰ εἶναι ὑποχρεωτικαὶ δι' ὅλα τὰ ἐργατικὰ κόμματα.

Γ. Β. Λεονταρίτης, *Τὸ Ἑλληνικὸ Σοσιαλιστικὸ Κίνημα κατὰ τὸν Πρῶτο Παγκόσμιον Πόλεμον*, μετ. Σ. Ἀντίοχος, Ἀθήνα: Ἐξάντας, 1978, σ. 270

ΘΕΜΑ Δ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα, να αναφέρετε τις αντιδράσεις των προσφύγων:

- α) στην υπογραφή της Σύμβασης της Ανταλλαγής (Ιανουάριος 1923) (μονάδες 15) και
- β) στην υπογραφή της Συμφωνίας της Ἄγκυρας (Ιούνιος 1930) (μονάδες 10).

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

[ΤΟ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟ ΨΗΦΙΣΜΑ (21-1-1923)]

«Οι πρόσφυγες της Μικράς Ασίας, της Ανατολικής Θράκης και του Εύξεινου Πόντου [...] θεωρούν ότι η Ανταλλαγή των ελληνικών πληθυσμών της Τουρκίας που ανέρχονται σε ένα εκατομμύριο διακόσιες χιλιάδες απέναντι σε τριακόσιες χιλιάδες μουσουλμάνους της Ελλάδας [...] πλήττει καίρια την παγκόσμια συνείδηση και την παγκόσμια ηθική· [...] ότι είναι αντίθετη προς τα ιερότερα δικαιώματα του ανθρώπου, της ελευθερίας και της ιδιοκτησίας· ότι το σύστημα της Ανταλλαγής αποτελεί νέα και κεκαλυμμένη μορφή αναγκαστικού εκπατρισμού και αναγκαστικής απαλλοτρίωσης που κανένα κράτος δεν έχει το δικαίωμα να θέσει σε εφαρμογή παρά τη θέληση των πληθυσμών του. Ότι οι ελληνικοί πληθυσμοί της Μικρασίας, αυτόχθονες από πανάρχαιους χρόνους στη γη που κατοικούσαν και πάνω στην οποία τα δικαιώματά τους είναι αναπαλλοτρίωτα και απαραγράπτα δεν μετανάστευσαν με τη θέλησή τους αλλά εκδιώχθηκαν από τις εστίες τους αντιμετωπίζοντας το φάσμα της σφαγής [...]. Οι αλύτρωτοι Έλληνες συναγμένοι εδώ και σε άλλες πόλεις και νησιά της Ελλάδας αποφασίζουν και ψηφίζουν ομόφωνα να αξιώσουν τη δυνατότητα να παλιννοστήσουν στις πατρίδες τους κάτω από ουσιαστικές συνθήκες εγγύησης που θα καταστήσουν αυτήν την παλιννόστηση πραγματοποιήσιμη [...]. Σε αντίθετη περίπτωση καταγγέλλουν την αδικία που τους γίνεται, σαν μία προσβολή δίχως προηγούμενο κατά της ανθρωπότητας και του πολιτισμού».

Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας Γ΄ Γενικού Λυκείου, Θεωρητική Κατεύθυνση, Αθήνα: ΙΤΥΕ, "Διόφαντος", 2013, σσ. 151-152.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΕΣ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΕΙΣ

Ἡ συζήτηση στὴ Βουλὴ γιὰ τὴν ἐπικύρωση τοῦ οἰκονομικοῦ συμφώνου τῆς 10^{ης} Ἰουνίου γρήγορα θὰ στραφεῖ γύρω ἀπὸ τὴν ἀδικία ποὺ γινόταν σὲ βάρος τοῦ προσφυγικοῦ κόσμου καὶ τὶς ἀποζημιώσεις ποὺ θὰ ἔπρεπε ἢ ὄχι νὰ τοῦ δοθοῦν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα μετὰ τὸν ἀποσβεστικὸ συμψηφισμὸ τῶν λογαριασμῶν μὲ τὴν Τουρκία.

Ἡ συζήτηση δὲν κρατήθηκε πάντα σὲ ἐπίπεδα ἀξιοπρέπειας [...]. Ἡ ἀτμόσφαιρα παρέμεινε ἠλεκτρισμένη ὄχι μόνο ἐξαιτίας τῆς παρουσίας ἀλλὰ καὶ τῆς ἀσταμάτητης παρέμβασης τῶν προσφύγων βουλευτῶν, οἱ ὁποῖοι ἔχοντας ἀφήσει καὶ οἱ ἴδιοι μεγάλες περιουσίες στὴ Μ. Ἀσία εἶχαν κάθε συμφέρον νὰ ὑποστηρίξουν τὴν ἄποψη ὅτι τὸ ἑλληνικὸ κράτος ἔπρεπε νὰ ὑποκαταστήσει τὸ τουρκικὸ στὶς ὑποχρεώσεις ποὺ δημιούργησε ἢ σύμβαση ἀνταλλαγῆς ὡς πρὸς τὴν ἀνταλλάξιμη περιουσία. [...]

Οἱ πρόσφυγες βουλευτὲς τῆς Ἑνώσης Φιλελευθέρων, ἀνεξάρτητα ἢ κατὰ ὁμάδες, θὰ ὑψώσουν βέβαια φωνὴ διαμαρτυρίας ἐναντίον τῆς θυσίας ποὺ θὰ ὑποστοῦν οἱ συμπατριῶτες τους. Θὰ δοῦν στὶς συμφωνίες αὐτὲς τὴν ἐπισφράγιση τῆς ἐθνικῆς συμφορᾶς.[...]

Μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι γενικὰ ἐπικράτησαν τρεῖς τάσεις: 1) Ἡ ἀδιάλλακτη, ποὺ τὴν ἐκπροσωποῦσαν οἱ ὀργανωτὲς τοῦ προσφυγικοῦ συλλαλητηρίου. Γι' αὐτοὺς τὸ ἑλληνικὸ δημόσιο ἦταν ὑποχρεωμένο νὰ καταβάλλει στοὺς πρόσφυγες ὀλοκληρωτικὴ ἀποζημίωση. 2) Ἡ διαλλακτικὴ τάση, ποὺ ἀναγνώριζε ὅτι τὸ ἑλληνικὸ κράτος δὲν ἦταν ὑποχρεωμένο νὰ ἀποζημιώσει ὀλοκληρωτικά τοὺς πρόσφυγες ἀλλὰ ὅτι εἶχε τὴν ἠθικὴ ὑποχρέωση νὰ ἀποπερατώσει τὴν προσφυγικὴ ἀποκατάσταση, πράγμα ποὺ δὲν ἀπείχε πολὺ ἀπὸ τὶς θέσεις καὶ τὶς ὑποσχέσεις τοῦ Βενιζέλου. 3) Ὁ μέσος ὅρος, ποὺ θέλησε νὰ κατοχυρώσει τὴν ἐπιφύλαξη τῶν δικαιωμάτων ποὺ εἶχαν οἱ πρόσφυγες.

Ἰφ. Αναστασιάδου, Ο Βενιζέλος και το Ελληνοτουρκικό Σύμφωνο Φιλίας 1930, στο: *Μελετήματα γύρω ἀπὸ τὸν Βενιζέλο καὶ τὴν ἐποχὴ του*, ἐποπτεία Θ. Βερέμη καὶ Οδ. Δημητρακόπουλου, Ἀθήνα: Φιλιππότης, 1980, σσ. 326-328.

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τοὺς ἐξεταζομένους)

1. Στο ἐξώφυλλο νὰ γράψετε τὸ ἐξεταζόμενο μάθημα. Στο ἐσώφυλλο πάνω-πάνω νὰ συμπληρώσετε τὰ ατομικὰ στοιχεῖα μαθητῆ. Στὴν ἀρχὴ τῶν ἀπαντήσεών σας νὰ γράψετε πάνω-πάνω τὴν ἡμερομηνία καὶ τὸ ἐξεταζόμενο μάθημα. Νὰ μὴ αντιγράψετε τὰ θέματα στὸ τετράδιο καὶ νὰ μὴ γράψετε πουθενά στὶς ἀπαντήσεις σας τὸ ὄνομά σας.
2. Νὰ γράψετε τὸ ὀνοματεπώνυμό σας στὸ πάνω μέρος τῶν φωτοαντιγράφων ἀμέσως μόλις σας παραδοθοῦν. Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθοῦν σε καμμία περίπτωση. Κατὰ τὴν ἀποχώρησή σας νὰ παραδώσετε μαζί με τὸ τετράδιο καὶ τὰ φωτοαντίγραφα.
3. Νὰ ἀπαντήσετε στο τετράδιό σας σὲ ὅλα τὰ θέματα **μόνο** με μπλε ἢ **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δὲν σβήνει.
4. Κάθε ἀπάντηση τεκμηριωμένη εἶναι ἀποδεκτὴ.
5. Διάρκεια ἐξέτασης: τρεῖς (3) ὥρες μετὰ τὴ διανομὴ τῶν φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατῆς ἀποχώρησης: 18.15.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

Απαντήσεις Θεμάτων Επαναληπτικών Πανελληνίων Εξετάσεων Ημερησίων Γενικών Λυκείων

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

Θέμα Α1.

α. Εθνικόν Κομιτάτον: Πολιτικός σχηματισμός υπό τον Επαμεινώνδα Δεληγιώργη, που υποστήριζε την ανάπτυξη του κοινοβουλευτισμού και τον εκσυγχρονισμό της χώρας, οικονομική ανάπτυξη και μεταρρυθμίσεις στη διοίκηση και στο στρατό και πολιτισμική εξάπλωση στην οθωμανική αυτοκρατορία.

β. Ροπαλοφόροι: Ονομασία που απέδωσαν οι επαναστάτες του Θέρισου στο σώμα των δημοφρουρών, το οποίο ιδρύθηκε με νόμο από την Κρητική Βουλή, η οποία ενεργούσε κατά τις εντολές του αρμοστειακού περιβάλλοντος και αποστολή του ήταν η διατήρηση της έννομης τάξης.

γ. Φροντιστήριο της Τραπεζούντας: Το φροντιστήριο της Τραπεζούντας το είχε ιδρύσει το 1682 ο μεγάλος Τραπεζούντιος δάσκαλος του Γένους Σεβαστός Κυμινήτης και λειτούργησε παρά τις αντιξοότητες μέχρι το 1922. Έπαιξε σημαντικό ρόλο στην πνευματική και ηθική ανάπλαση των Ελληνοποντίων και στην ανάπτυξη της εθνικής συνείδησης.

Θέμα Α2.

α. → Σ

β. → Σ

γ. → Σ

δ. → Λ

ε. → Λ

Θέμα Β1.

Σχολικό βιβλίο, σελ. 208: «Η πρώτη κυβέρνηση της Κρητικής Πολιτείας... και εγκατάστασή του».

Θέμα Β2.

Σχολικό βιβλίο, σελ. 89: «Πριν από τις εκλογές της 8^{ης} Αυγούστου 1910... 122 ανεξάρτητοι εκσυγχρονιστές».

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

Θέμα Γ1.

Πρόλογος: αναφορά στους συντάκτες των κειμένων και στο θέμα που αυτοί σχολιάζουν.

Μεταβατική παράγραφος: Σύντομη αναφορά στους λόγους που συντέλεσαν στην καθυστέρηση της εργατικής ωρίμανσης στην Ελλάδα μέχρι το τέλος του 19^{ου} αιώνα (σχ. βιβλίο, σελ. 46: «Οι διαφορές του αγροτικού προβλήματος ... και ταξικό περιεχόμενο»).

Ο συντάκτης του πρώτου (Α) κειμένου επιβεβαιώνει ότι η επικράτηση της Μεγάλης Ιδέας, «νέκρωσε», όπως χαρακτηριστικά αναφέρει, την σοσιαλιστική ωρίμανση των εργατών στην Παλαιά Ελλάδα, αφού οι συνεχείς επιστρατεύσεις των πολιτών εξαιτίας των πολέμων τους εμπόδιζαν την ταξική συνειδητοποίησή τους.

Κυρίως απάντηση:

α) Σχολικό βιβλίο, σελ. 46: «Η κατάσταση αυτή κράτησε ... και εργατικής ιδεολογίας στη χώρα». Προσοχή: Ανάγκη προσδιορισμού της αντωνυμίας *αυτή*, με παραπομπή στα όσα έχουν προαναφερθεί σύντομα στην μεταβατική παράγραφο.

Αναλυτικότερα, ο Μπεναρόγιας στο πρώτο (Α) κείμενο επισημαίνει ότι οι βαλκανικοί πόλεμοι άνοιξαν νέους δρόμους για την καπιταλιστική ανάπτυξη της μικρής Ελλάδας, αφού αναπτύχθηκε η βιομηχανία, η ναυτιλία, το εμπόριο και οι συγκοινωνίες. Το 1918 στις εφτακόσιες και παραπάνω ελληνικές βιομηχανίες εργάζονταν εβδομήντα χιλιάδες

εργάτες και άλλοι εξήντα με εβδομήντα χιλιάδες εργάτες σε βιοτεχνίες. Αυτή η ανάπτυξη είχε ως αποτέλεσμα, σύμφωνα με τον Μπεναρόγια, να εκδηλωθεί η σοσιαλιστική ιδέα στην ανάπτυξη της οποίας καταλυτικό ρόλο διαδραμάτισε η Φεντερασιόν. Έτσι, ο Μπεναρόγια καταλήγει ότι η οικονομία μετατράπηκε από συντεχνιακή σε κεφαλαιοκρατική.

Συνέχεια απάντησης με την παρουσίαση των ιστορικών γνώσεων από το σχολικό βιβλίο, σελ. 46-47: «Στην διάρκεια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου ... σε Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδος».

β) Σχολικό βιβλίο, σελ. 97-98: «Οι υψηλοί δείκτες ανεργίας και οι άθλιες συνθήκες εργασίας και διαβίωσης των εργατών οδήγησαν στην έντονη πολιτικοποίησή τους, κατά την δεύτερη δεκαετία του 20^{ου} αιώνα. Οι συνθήκες έδιναν την εντύπωση ότι οι πλούσιοι γίνονταν πλουσιότεροι και οι φτωχοί φτωχότεροι. Το 1918 ιδρύθηκε το Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα Ελλάδας (Σ.Ε.Κ.Ε.) από σοσιαλιστικό συνέδριο. Μία από τις βασικές θέσεις του προγράμματος ήταν η δημοκρατία. Ο Κορδάτος παραθέτει στο δεύτερο (Β) κείμενο την βασική θέση του συνεδρίου του κόμματος που ήταν η κατάργηση του βασιλικού θεσμού και η εκδημοκράτηση της νομοθετικής, της εκτελεστικής και της δικαστικής εξουσίας, δηλαδή την εγκαθίδρυση της Λαϊκής Δημοκρατίας για την πραγμάτωση της σοσιαλιστικής ιδέας.

Άλλες γνωστές θέσεις του κόμματος ήταν η παροχή εκλογικού δικαιώματος στις γυναίκες, αναλογικό εκλογικό σύστημα και εθνικοποίηση των μεγάλων πλουτοπαραγωγικών πηγών. Σχετικά με την εξωτερική πολιτική ζητούσε ειρήνη, χωρίς προσάρτηση εδαφών, βασισμένη στο δικαίωμα της αυτοδιάθεσης των λαών. Τα προβλήματα που αφορούσαν διαμφισβητούμενα εδάφη θα λύνονταν με δημοψήφισμα. Πιο αναλυτικά ο Λεονταρίτης παρουσιάζει τους τρόπους επίτευξης της ειρήνης στην εξωτερική πολιτική. Συγκεκριμένα, παρουσιάζει ότι το Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα της Ελλάδας είχε υιοθετήσει την καταγγελία όλων των μυστικών συνθηκών και την κατάργηση της μυστικής διπλωματίας. Επίσης, παρουσίαση όλων των υπόλοιπων θέσεων από το κείμενο του Λεονταρίτη.

Συνέχεια από το σχολικό βιβλίο, σελ. 98 και ολοκλήρωση του ερωτήματος: «Το Σ.Ε.Κ.Ε. ... σε Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδος (Κ.Κ.Ε.)».

Επίλογος: Αναφορά στον καταλυτικό ρόλο των πολέμων και των αποτελεσμάτων αυτών που συντέλεσαν στην αύξηση των συνόρων της χώρας και στην συνακόλουθη εκβιομηχάνιση αυτής.

Θέμα Δ1.

Πρόλογος: Αναφορά στους συντάκτες των κειμένων και στο θέμα που αυτοί παρουσιάζουν.

Μεταβατική παράγραφος: Σύντομη ιστορική αναδρομή στο λόγο έλευσης των προσφύγων στην Ελλάδα (Μικρασιατική καταστροφή) και επισήμανση ότι πρόκειται για το δεύτερο κύμα προσφύγων, ο αριθμός των οποίων ανερχόταν στο 1.22.000 ανθρώπους. Η καταστροφή του 1922 προκάλεσε ένα τεράστιο ανθρώπινο κύμα φυγής προς την Ελλάδα, τα δεδομένα της οποίας άλλαξαν ριζικά. Η άφιξη των προσφύγων αποτέλεσε μια ανθρώπινη τραγωδία, αφού οι πρόσφυγες αναγκάστηκαν να ζήσουν κάτω από αντίξοες συνθήκες εξαιτίας των ανεπαρκειών της ελληνικής διοίκησης μέχρι την αποκατάστασή τους (αξιοποίηση πληροφοριών σχολικού βιβλίου, σελ. 50-51).

Κυρίως ανάπτυξη:

α) Σχολικό βιβλίο, σελ. 149: «Το πρώτο διάστημα, οι περισσότεροι πρόσφυγες ... στη νέα πατρίδα». Στην συνέχεια θα γίνει σύντομη αναφορά στην υπογραφή της Σύμβασης ανταλλαγής, η οποία προέβλεπε την υποχρεωτική ανταλλαγή των ελλήνων ορθοδόξων κατοίκων της Τουρκίας και των Μουσουλμάνων κατοίκων της Ελλάδας και τα βασικά χαρακτηριστικά αυτής (υποχρεωτική, αναδρομική, μαζική). Επίσης, θα γίνει σύντομη αναφορά στους όρους ανταλλαγής και συνέχεια από το σχολικό βιβλίο, σελ. 151: «Όταν έγινε γνωστή ... να εμποδίσουν την εφαρμογή της». Στο πρώτο (Α) κείμενο παρουσιάζεται το περιεχόμενο του προσφυγικού ψηφίσματος, όπως συντάχτηκε στις 21 Ιανουαρίου του 1923 και με το οποίο οι πρόσφυγες εκφράζουν την αντίθεσή τους στην υποχρεωτική ανταλλαγή. Σύμφωνα, με το κείμενο οι πρόσφυγες της Μικράς Ασίας, της Ανατολικής Θράκης και του Πόντου θεωρούν ότι η ανταλλαγή των ελληνικών πληθυσμών της Τουρκίας:

- πλήττει την παγκόσμια συνείδηση και ηθική, αφού ανταλλάσσονται ένα εκατομμύριο χιλιάδες Χριστιανοί έναντι τριακοσίων χιλιάδων Μουσουλμάνων.
- Καταπατά τα ανθρώπινα δικαιώματα της ελευθερίας και της ιδιοκτησίας, αφού οι ανταλλάξιμοι υποχρεώνονται σε υποχρεωτική ανταλλαγή και χάνουν ακούσια μεγάλο μέρος της περιουσίας τους.
- Αποτελεί νέα, κεκαλυμμένη, όπως την χαρακτηρίζουν οι πρόσφυγες, μορφή αναγκαστικού εκπατρισμού και αναγκαστικής απαλλοτρίωσης παρά την θέλησή τους.
- Εκδιώχθηκαν και σφαγιάστηκαν αυτόχθονες Έλληνες από τα πανάρχαια χρόνια, καταστρατηγώντας αναφαίρετα δικαιώματά τους επί της γης.

Οι πρόσφυγες ζητούν με το ψήφισμά τους την ουσιαστική και ασφαλή παλιννόστησή τους διαφορετικά καταγγέλλουν την αδικία που βιώνουν, η οποία αποτελεί προσβολή του ανθρώπου και του πολιτισμού του.

Συνέχεια από το σχολικό βιβλίο, σελ. 151: «Οι πρόσφυγες ... του ελληνικού κράτους».

β) Αναφορά στην ανάγκη που οδήγησε στην υπογραφή της Συμφωνίας της Άγκυρας από τον Ελευθέριο Βενιζέλο κατά την τελευταία τετραετία της διακυβέρνησής του, για να διευθετήσει τις οικονομικές διαφορές και να εξασφαλίσει την αναγνώριση των εδαφικού καθεστώτος μεταξύ της Ελλάδας και της Τουρκίας. Σύντομη αναφορά στους όρους του οικονομικού αυτού συμφώνου, το οποίο υπογράφηκε στις 10 Ιουνίου του 1930.

Συνέχεια από το σχολικό βιβλίο, σελ. 160-161: «Οι μεταγενέστερες εξελίξεις ... των μουσουλμάνων της χώρας». Την θύελλα των αντιδράσεων που προκάλεσε η Συμφωνία της Άγκυρας αποδεικνύεται και από τις πληροφορίες της Αναστασιάδου στο δεύτερο (B) κείμενο. Επισημαίνεται η αδικία που υπέστησαν οι πρόσφυγες από τον συμψηφισμό των περιουσιών και από την αμοιβαία απόσβεση των οικονομικών υποχρεώσεων μεταξύ των δύο χωρών. Χαρακτηριστικά η Αναστασιάδου αναφέρει ότι οι συζητήσεις που έλαβαν χώρα στη βουλή για την επικύρωση του οικονομικού συμφώνου, πολλές φορές παρεκτρέπονταν με την συνεχή παρέμβαση των προσφύγων βουλευτών, οι οποίοι υποστήριζαν ότι το ελληνικό κράτος όφειλε να αποζημιώσει τους πρόσφυγες για την ακίνητη περιουσία που άφησαν στις πατρογονικές τους εστίες, όπως όριζε η σύμβαση ανταλλαγής της Λωζάννης. Οι πρόσφυγες βουλευτές της Ένωσης Φιλελευθέρων τόνιζαν την εθνική συμφορά που σήμαινε η υπογραφή της Συμφωνίας της Άγκυρας. Συγκεκριμένα, η Αναστασιάδου παρουσιάζει τις τρεις τάσεις που επικράτησαν στην βουλή και αποδεικνύουν το κύμα αντιδράσεων και την αναστάτωση που προκάλεσε η Συμφωνία της Άγκυρας. Από την μια πλευρά, οι πρόσφυγες που είχαν οργανώσει τα συλλαλητήρια παρουσιάζονταν αδιάλλακτοι και απαιτούσαν από το ελληνικό κράτος να αποζημιώσει τους πρόσφυγες, όπως όφειλε. Από την άλλη πλευρά, οι πιο διαλλακτικοί αποδέχονταν ότι το ελληνικό κράτος δεν ήταν υποχρεωμένο να καταβάλλει τις αποζημιώσεις στους ανταλλάξιμους, αλλά να τους αποκαταστήσει, όπως υποστήριζαν και οι ίδιοι οι Φιλελεύθεροι. Η τρίτη τάση που επικράτησε στην βουλή ακολούθησε μια μέση οδό, σύμφωνα με την οποία έπρεπε να προστατευτούν τα δικαιώματα των προσφύγων.

Όπως είναι γνωστό, ο συμψηφισμός των περιουσιών των προσφύγων ... συνέχεια από το βιβλίο, σελ. 162: ... και του 1933».

Επίλογος: Κριτικό συμπέρασμα. Αξιοποίηση των πληροφοριών του σχολικού βιβλίου, σελ. 163: «Οι περισσότεροι πρόσφυγες ... σε ευαγή ιδρύματα».